

OPINIE | ERIK GROENENBOOM, Y-LEIDERS

Op naar nieuwe dimensie aan kansen



Niet vooraf bedenken, maar leren uit de praktijk. Dat is de filosofie van de Carrousel Ondergrond en Ordening. De *Community of Practice* van het COB en SKB loopt nu ruim twee jaar, met succes. Dit artikel beschrijft een aantal nuttige inzichten om tot integrale oplossingen te komen bij ruimtelijke ontwikkeling.

In het boek *Niemand houdt mij tegen* van Evert Hartman las ik als kind over een Nederland waar het leven zich grotendeels onder de grond afspeelt. Uit noodzaak, omdat de zeespiegel in 2136 is gestegen. Maar kennelijk ook omdat creatieve mensen hun kans hebben gegrepen en Amsterdam opnieuw op konden bouwen. In Overijssel. Onder de grond. Anno 2011 wordt de ondergrond ook aantrekkelijker voor het boven de grond overvolle Nederland. Een enkeling ziet de ondergrond niet alleen als afvalvat

of afvoerput, maar ook als een plek voor nieuwe mogelijkheden. Waar je energie en warmte op kan slaan en op kan wekken. Waar je nieuwe bestemmingen kan toepassen, nieuwe ondernemingen kan opzetten, nieuwe waarde kan creëren.

Échte samenwerking

In de Carrousel Ondergrond en Ordening, een initiatief van COB en SKB, komen die kansendenkers sinds 2009 samen. Tijdens bijeenkomsten, cursussen, op digitale fora en



in projectgroepen starten ze gezamenlijk experimenten op. Daarbij gaat het niet om het vergroten van technische, juridische of financiële kennis. Het draait om het delen van beschikbare kennis en het werken aan echte samenwerking, voorwaardenscheppend beleid en een werkomgeving waarin co-creatie mogelijk is. De deelnemers brengen zelf cases aan, ze helpen elkaar verder en nemen weer wat mee naar hun dagelijkse praktijk. Na ruim twee jaar, aan de vooravond van het Flexival de Carrousel op 20 september, is dit het moment om een aantal conclusies en voorbeelden breder te delen.

• **Voor echte samenwerking en win-win initiatieven is tijd en aandacht nodig.**

Ignace van Campenhout van Gemeentewerken Rotterdam vertelde in de bijeenkomst van januari over het karretje vol multomappen met ondergrondinformatie dat van de ene naar de andere toren werd gerold en dan een paar weken later weer terugkwam. Uiteraard zonder dat de stedenbouwkundigen of planeconomen er echt in waren gedoken. Het voorbeeld laat zien dat de bereidheid er wel is, maar dat cultuurverschillen zichtbaar blijven. Zo wacht de bodemsector te vaak af en neemt de RO-sector de ondergrond pas mee wanneer de plannen al bijna af zijn.

Echte samenwerking ontstaat alleen als in een vroeg stadium alle partijen hun eigen belang kunnen inbrengen, er een gezamenlijk belang is en mensen er ook daadwerkelijk samen, in dezelfde fase en het liefst in dezelfde ruimte, aan werken. In Rotterdam zijn hier inmiddels goede resultaten mee behaald voor het integreren van de ondergrond in ruimtelijk beleid. Met hulp van slimme visualisatietechnieken die ook relatieve leken bij het proces betrekken, en door elkaar vervolgens in workshopverband direct mee te nemen in de belangen van de ander. In de Carrousel gaan de deelnemers verder aan de slag met deze methoden.

• **De groeiende neiging de ondergrond te ordenen gaat recht tegen tendensen in van bovengrondse ruimtelijke ontwikkeling.**

Bovengrondse ruimtelijke ontwikkeling en ordening vragen anno 2011 om een organische aanpak, waarbij flexibiliteit in beleid en wetgeving het toverwoord is. Voor de ruimte onder de grond is er juist de neiging meer vast te leggen, het wordt immers te druk. Is deze neiging terecht? Kan een flexibele houding ten opzichte van de ondergrond echt kwaad?

De gebiedsontwikkeling van de Binckhorst in Den Haag is een typisch voorbeeld van de nieuwe aanpak. Samen met John Nieuwmans van de gemeente Den Haag kijkt de Carrousel hoe de ondergrond hier zo kan worden meegenomen dat kansen niet onbenut blijven. Den Haag streeft naar een Masterplan Ondergrond, dat de houvast moet bieden voor de organische ontwikkeling van de Binckhorst. Kan de ondergrond hier ordenend werken voor toekomstige ontwikkelingen? Of werkt een dergelijke houvast alleen maar beperkend?

• **Hoeveel leidraden, formats en handreikingen er ook zijn, learning by doing wordt als nuttiger ervaren.**

Technisch, juridisch en financieel bekeken, had het werk aan de Noord/Zuidlijn beter voorbereid moeten worden, maar voor procesmatige en organisatorische lessen is het project van groot belang. Het is *learning by doing* in optima forma, precies hetgeen de Carrousel nastreeft.

Voor het ontwikkelen van een 'simpele' leidingengoot onder een trottoir in Alphen aan de Rijn kon ontwerper Luis Beccan bijvoorbeeld geen leidraad vinden. De Carrousel ging ermee aan de slag en zo levert de Carrousel wellicht ook weer formats aan, maar wel gekoppeld aan concrete uitgevoerde projecten. Het *learning by doing* wordt simpelweg vastgelegd en gedeeld. Het is aan de volgende gemeente of provincie de nuttige elementen er uit te halen.

